

Tarptautinės mokyklos psichologijos asociacijos ISPA Etikos kodeksas ¹

ĮVADAS

Iš visų profesijų tikimasi, kad jų atstovai vadovausis vienodais ir pripažintais principais ir standartais, kurie yra svarbūs užtikrinant tinkamą profesijos, klientų, teisinių institucijų ir kitų įstaigų poreikių tenkinimą. Šis Etikos kodeksas apibrėžia Tarptautinės mokyklos psichologijos asociacijos (angl. *International School Psychology Association*, arba ISPA) etikos principus.

Bendrieji Etikos kodekso uždaviniai

Visuomenę ir mokyklos psichologus sieja abipusis ryšys. Visuomenė suteikia žmogiškuosius ir finansinius išteklius, kurie sudaro sąlygas mokyklos psichologams veikti efektyviai savo profesinėje srityje. Šie ištekliai įgalina atrinkti tuos asmenis, kurie nori tapti mokyklos psichologais, parengti juos, vykdyti tyrimus, kurie skatina gerosios praktikos pavyzdžių sklaidą, užtikrinti psichologų kvalifikaciją, finansuoti mokyklos psichologų paslaugas ir kitais būdais skatinti mokyklos psichologo specialybės raidą. Tuo pačiu iš mokyklos psichologų tikimasi, kad jie teiks aukštos kokybės paslaugas vaikams, tėvams², mokykloms, institucijoms ir bendruomenėms, vykdydami mokymus ir tyrimus, teikdami paslaugas. Toliau aptariami etikos principai ir elgesio standartai yra pareiškimas visuomenei, kokios profesinės elgsenos galima tikėtis iš mokyklos psichologo, kuris yra ISPA narys. Šie principai taikomi visose mokyklos psichologijos srityse, įskaitant ir tas mokyklos psichologo veiklas, kurių metu, vertinant ar teikiant nuotolines (virtualias) paslaugas, yra naudojamos kompiuterinės technologijos.

Profesinėms organizacijoms augant, jos turi sukurti, patvirtinti ir pradėti taikyti savo etikos kodeksą. Nors tarptautinio etikos kodekso sukūrimas yra sudėtingas procesas dėl nacionalinių, kultūrinių ir politinių skirtumų, kalbant apie mokyklos psichologų specialybės standartus, galima įvardyti daug bendrų dalykų. Daugeliu atvejų priimtina profesinį elgesį apibrėžiantys etikos standartai peržengia geografines ir nacionalines ribas. Šis Etikos kodeksas įvardija ir pabrėžia bendrumus.

Nepaisant to, šiame Kodekse svarbių etikos principų ir standartų vertimas į kitą kalbą ir jų pateikimas gali skirtis priklausomai nuo šalies, kad būtų atspindėti kiekvienos šalies normos, vertybės, tradicijos ir įstatymai.

Šis Kodeksas nepakeičia etinį ir profesinį elgesį apibrėžiančių kodeksų, kurie galioja nacionaliniu lygmeniu ir kuriais vadovaujasi organizacijos, kurioms priklauso mokyklos psichologai, arba švietimo institucijų priimtų kodeksų. Kai etikos kodeksai skiriasi, asociacijos nariai iškilančius prieštaravimus turėtų stengtis išspręsti, mėginami įsigilinti į atitinkamų organizacijų etinius principus ar standartus ir imdamiesi atitinkamų veiksmų tuos prieštaravimus pašalinti, keičiant kodeksų turinį. Teikdami paslaugas vaikams, šeimoms, mokykloms ir visuomenei, mokyklos psichologai siekia aukščiausių etinių standartų.

ESMINIAI ETINIAI PRINCIPAI

Iš mokyklos psichologų tikimasi, kad savo profesijos principus jie įgyvendins savo pavyzdžiu. Principai apima gebėjimą įveikti siaurus asmeninius, socialinius ir kultūrinius įsitikinimus ir nuostatas, dirbti dėl geriausių vaikų ir jaunimo, švietėjų, tėvų, institucijų, bendruomenių ir savo profesijos interesų. Vaiko teisės turi būti gerbiamos. Iškilus interesų konfliktui tarp individų ar organizacijų, asociacijos nariai turėtų prieštaravimus pašalinti, stengdamiesi kuo detaliau išanalizuoti konkretų etikos principą ar standartą, išspręsti konfliktą, turint omeny išskirtinai pažeidžiamą vaikų padėtį visose kultūrose. Toliau įvardijami šeši sektini elgesio principai, kurie kloja asociacijos profesinių standartų pamatus.

Rūpinimasis gerove ir žalos vengimas

Mokyklos psichologai skatina asmenų tvarią gerovę ir psichinę sveikatą mokyklose, šeimose, organizacijose ir bendruomenėse. Tvari gerovė reiškia abipusį santykį tarp asmens ir kitų asmenų gerovės platesnėje bendruomenėje ir pasaulyje.

Mokyklos psichologai siekia, kad naudingas mokinių ugdymas(is) vyktų įtraukioje visuomenėje ir tvarioje aplinkoje. Mokyklos psichologai remia iniciatyvas, kurios prisideda prie asmeninės, bendruomeninės ir globalios gerovės, neišnaudojant kitų žmonių, aplinkos ar ateities kartų.

Mokyklos psichologai supranta, jog egzistuoja tam tikros profesinės ar asmeninės aplinkybės, kurios gali apriboti jų galimybes padėti kitiems, todėl jie siekia padaryti kuo mažiau žalos.

Kompetencija

Paslaugos, kurias teikia mokyklos psichologai, atspindi tas jų kompetencijas, kurias jie įgijo pradinio pasirėngimo metu, taip pat nuolat tobulėdami akademinėje ir profesinėje srityse. Mokyklos psichologai siekia teikti tokias paslaugas, kurios atitinka jų aukštą kompetencijos lygį. Esant reikalui arba iškilus poreikiui teikti paslaugas, kurioms mokyklos psichologų kvalifikacijos nepakanka, mokyklos psichologai arba nukreipia klientą pas kitus specialistus, arba stengiasi reikalingą kompetenciją įgyti mokydami, konsultuojami arba/ir prižiūrimi supervizorių.

Atsakomybė ir profesinis įsipareigojimas

Mokyklos psichologai supranta, kad pasitikėjimas yra profesinių paslaugų teikimo pagrindas. Psichologui yra ypatingai svarbu sukurti ir išlaikyti patikimumo įspūdį – kaip asmeniui ir kaip savo profesijos atstovui. Psichologai gerai išmano profesinio elgesio standartus ir jų laikosi. Jie sugeba paaiškinti savo profesinius vaidmenis ir įsipareigojimus, apibrėžti profesines ribas. Už savo elgesį jie prisiima atitinkamą atsakomybę. Jie moka susitvarkyti su interesų konfliktais, bendradarbiaudami su kitais sprendžia iškilusias etines dilemas.

Integralumas

Mokyklos psichologai pasižymi integralumu, kuris apima nuosekliai reiškiamas mintis, jausmus, rodomą elgesį. Jie yra įsipareigoję demonstruoti ir siekti tikslumo, sąžiningumo ir teisingumo akademinėje, mokymo ir klinikinėje srityse. Jie reaguoja į netinkamą elgesį ir interesų konfliktus, siekia integralumo visose srityse, taip pat bendradarbiaudami su mokyklos personalu, tėvais, kitais specialistais.

Pagarba žmogaus teisėms ir žmogaus orumui

Mokyklos psichologai siekia skleisti ir rodo pagarbą visų žmonių orumui, jų vertei. Jie pripažįsta asmens teisę į privatumą, konfidencialumą ir apsisprendimą. Jie pagarbiai vertina žmogaus amžiaus, lyties, lytinės

tapatybės, seksualinės orientacijos, tautybės, religijos, gebėjimų, sveikatos, kalbos, socioekonominės padėties, migracinio statuso įvairovę.

Socialinis teisingumas ir lygybė

Šalia įsipareigojimo profesijai ir visuomenei, mokyklos psichologai yra įsipareigoję principui, pagal kurį mokyklos psichologų paslaugos turi būti prieinamos kiekvienam. Mokyklos psichologai padeda lengviau gauti švietimo, socialines ir psichologines paslaugas. Jie remia ugdomo įstaigų inicijuojamus pokyčius, kurie yra naudingi vaikams, jų šeimoms ir švietimo bendruomenei, kurie mažina šališkumo tikimybę.

PROFESINIAI STANDARTAI

I. Profesinė atsakomybė

A. Mokyklos psichologai turi išmanyti tiesiogiai su jų darbu susijusius įstatymus, teismo sprendimus, reglamentus ir gaires. Kai teisiniai dokumentai ar tvarka prieštarauja etikos principams, mokyklos psichologai elgiasi vadovaudamiesi geriausiaisiais ketinimais (*bona fide*). Jei situacija kelia klausimų ar abejonių, psichologai kreipiasi į supervizorius arba konsultuojasi su tais, kurie turi daugiau žinių. Etikos kodeksui prieštaraujant teisės aktams ir reglamentams, mokyklos psichologai susidariusią situaciją siekia išspręsti bandydami kuo labiau išgryninti etikos principą ar standartą. Jie imasi atitinkamų žingsnių, kad išspręstų prieštaravimus, esant galimybei, bando pakeisti teisinę bazę ar reglamentą.

B. Mokyklos psichologai vengia procedūrų ar praktikų, kurios diskriminuotų asmenis dėl jų amžiaus, lyties, lytinės tapatybės, seksualinės orientacijos, etninės kilmės, religijos, gebėjimų, sveikatos būklės, kalbos, socioekonominio, pabėgėlio ar migracinio statuso.

C. Mokyklos psichologai gerbia kultūrinę aplinką, kurioje jie dirba. Jie yra jautrūs kultūriniais skirtumams, žino, kaip tinkamai teikti paslaugas daugiakultūrinėje aplinkoje.

D. Mokyklos psichologai yra įsipareigoję saugoti vaikų ir jaunimo, jų šeimų, švietėjų, kolegų ir darbuotojų gerovę, veikti jų labui. Jie skatina įtrauktį ir aktyvų dalyvavimą bendruomenėje, netoleruoja bet kokių smurto ar žeminimo formų, tokių kaip patyčios realiame gyvenime ar virtualioje erdvėje.

E. Mokyklos psichologai supranta, kaip socialinės medijos veikia vaikus ir jaunuolius, saugo juos nuo potencialiai žalingo medijų naudojimo.

F. Mokyklos psichologai kovoja su neigiamu narkotinių medžiagų ir alkoholio poveikiu mokiniams, mokyklų ir kitoms bendruomenėms.

G. Mokyklos psichologai yra susipažinę su švietimo sistemos ir organizacijos, kurioje jie dirba, tikslais ir filosofija, efektyviai dalyvauja savo organizacijų veiklose.

H. Mokyklos psichologai atsižvelgia į konkrečioje šalyje nustatytą amžių, kada asmuo gali veikti ir spręsti savarankiškai, taip pat į mokinio psichinio išsivystymo lygį. Išimtis gali būti taikoma tada, kai psichologas mano, jog vaikai ar jauni žmonės kelia rimtą pavojų sau ar kitiems. Tokiu atveju psichologas turi imtis priemonių, kurios apsaugotų vaikus ar jaunuolius arba tuos asmenis, kuriems gresia pavojus.

I. Dirbdami su šeimomis, mokyklos psichologai gerbia šeimų lūkesčius ir pasaulėžiūrą.

J. Mokyklos psichologai apgalvoja savo profesinį elgesį, saugosi, kad prietarai ar išankstinės nuostatos neturėtų įtakos jų daromiems sprendimams. Mokyklos psichologai vengia situacijų, kurios sukeltų ekonominį, politinį, socialinį, religinį ar asmeninį interesų konfliktą. Iškilus interesų konfliktui, mokyklos psichologai pirmiausia turi rūpintis vaiko, jauno žmogaus ar suaugusiojo, kuris siekia psichologo patarimo, interesais.

- K. Mokyklos psichologai, kurie veda mokymus ar supervizijas, užtikrina, kad informacija, kurią jie pateikia rengdami studentus ar psichologus pirmuoju karjeros etapu, yra tiksli, savalaikė ir aktuali.
- L. Mokyklinės psichologijos dalyko dėstytojai ir/ar mokytojai turi pabrėžti etikos standartų laikymosi svarbą. Jie dalijasi įvairia profesine patirtimi, siūlo konstruktyvias ir savalaikes konsultacijas, grįžtamąjį ryšį ir vertinimą.

II. Konfidencialumas

- A. Mokyklos psichologai imasi visų įmanomų priemonių, kad užtikrintų konfidencialios informacijos, gautos ar saugomos bet kokia forma ar naudojant bet kokias priemones, saugumą. Jie supranta, kad konfidencialumo apimtį ir ribas gali reglamentuoti nacionaliniai įstatymai ar organizacijos taisyklės.
- B. Mokyklos psichologai aptaria su asmenimis ir organizacijomis, su kuriomis juos sieja moksliniai ar profesiniai santykiai, atitinkamas konfidencialumo ribas, numatomą informacijos, gautos profesinės veiklos metu, naudojimą. Esant galimybei, toks aptarimas turi įvykti profesinių santykių pradžioje ir pakartotinai, iškilus naujoms aplinkybėms.
- C. Mokyklos psichologai, vadovaudamiesi teisine baze, profesionaliai įvertina, kaip apsaugoti savo praktikos metu, įskaitant konsultavimą, mokymą ar tyrimus, gautą konfidencialią informaciją. Saugikliai apima (bet neapsiriboja) užtikrinimą, kad el. formate saugoma informacija yra saugi, pasiekiami tik tiems asmenims, kurie turi įstatymo numatytą teisę prie tokios informacijos prieiti.
- D. Mokyklos psichologai yra atsakingi už kliento informacijos konfidencialumo saugumo užtikrinimą. Įrašydami ir perkeldami įrašus, dirbdami virtualioje erdvėje, pavyzdžiui, vertindami, konsultuodami ar užsiimdami intervencijomis, psichologai taiko kuo aukščiausius konfidencialumo ir informacijos saugojimo standartus, naudodami tokias priemones kaip šifravimas ir slaptažodžio apsauga.
- E. Raštiškose ir žodinėse ataskaitose, konsultacijų metu psichologas turi kuo mažiau pažeisti asmens privatumą. Mokyklos psichologai suteikia tik tą informaciją, kuri yra adekvati, aktuali, ir tik tiek, kiek jos reikia bendraujant.
- F. Aptariant atvejus mokymų, supervizijų metu ar kitoje aplinkoje, turi būti imamasi pakankamų atsargos priemonių, kad būtų apsaugota asmens tapatybė. Konfidenciali informacija gali būti aptariama tik profesiniais tikslais ir tik su asmenimis, kurie turi teisę būti informuoti.
- G. Tėvų sutikimas gaunamas vadovaujantis įstatymais, prieš atskleidžiant mokinio konfidencialią informaciją. Esant tam tikroms aplinkybėms, vaikų ar jaunuolių sutikimas (neformalus susitarimas) arba pritarimas turėtų būti gaunami prieš informacijos tėvams ar specialistams iš kitų organizacijų pateikimą.

III. Profesinis tobulėjimas

- A. Mokyklos psichologai jaučia poreikį tobulėti; jie nuolat tobulėja savo profesinėje srityje.
- B. Mokyklos psichologai savo mokslines, profesines žinias atnaujina, skaitydami naujausius tyrimus, įvairius mokslinius šaltinius, dalyvaudami seminaruose ir konferencijose, aktyviai veikdami profesinėse organizacijose.
- C. Iš mokyklos psichologų tikimasi, kad jų praktinio darbo kvalifikacija bus tinkama ir nuolat atnaujinama.

IV. Profesinės ribos

- A. Mokyklos psichologai teikia paslaugas tik savo profesinės kompetencijos ribose. Jie nepateikia klaidingos informacijos apie savo kompetenciją, turimą kvalifikaciją, išsilavinimą ar patirtį.

B. Mokyklos psichologai suvokia savo profesines ribas, esant reikalui, į kitus specialistus kreipiasi pagalbos dėl bendradarbiavimo, konsultacijų ar nukreipimo. Svarbu, kad šiame procese mokyklos psichologai būtų susipažinę su kitų specialistų turimomis ekspertinėmis žiniomis ar kompetencijomis.

PROFESINĖ PRAKTIKA

I. Profesiniai santykiai

A. Elgesys ir nuostatos

1. Mokyklos psichologai savo darbe siekia kurti kokybiškus, palaikančius santykius, savo profesinių santykių su vaikais ir jaunuoliais, tėvais, kitais klientais, studentais ar tyrimų dalyviais neišnaudoti asmeniniais tikslais.
2. Mokyklos psichologai neįsitraukia į santykius su klientais, vaikais ar jaunuoliais, studentais ar kitais asmenimis, esančiais jų priežiūroje, kurie turi priekabiavimo požymių ar yra seksualinio pobūdžio.
3. Mokyklos psichologai aptaria, paaiškina vaikams ir jaunuoliams ir su jais susijusiems asmenims vertinimo pobūdį ar profesines sąveikas. Mokyklos psichologai turi kalbėti tinkamai ir suprantamai.
4. Mokyklos psichologai stengiasi bendrauti su asmenimis jų gimtąja kalba. Neturėdami tokios galimybės, ieško vertėjo, kuris palengvintų bendravimą. Mokyklos psichologai stengiasi užtikrinti, kad vertėjas būtų tinkamai pasirengęs, įsipareigojęs versti tiksliai, išsaugoti visos su klientu susijusios informacijos konfidencialumą.
5. Mokyklos psichologai aptaria vertinimą ir rekomendacijas su vaikais ir jaunuoliais ir/ar asmenimis, kurie siekia jų patarimo, taip pat įvairias galimas paslaugų alternatyvas, jų naudą ir riziką.
6. Mokyklos psichologai visada su vaikais, jaunuoliais, tėvais, personalu ir/ar kolegomis ir apie juos kalba pagarbiai. Jie susilaiko nuo bet kokių žeminančių ar menkinančių pastabų. Iškilus nesutarimui ar konfliktui, prieštaravimą išreiškia pagarbiai.
7. Mokyklos psichologai vengia dvigubų ar daugialypių santykių, pavyzdžiui, tokių situacijų, kurių metu gali užsimegzti asmeniniai santykiai ar atsirasti asmeninė nauda. Konsultacijos su kolega yra tinkama priemonė siekiant nuspręsti, kokie būtų tinkamiausi veiksmai, iškilus asmeninių santykių ar potencialios asmeninės naudos grėsmei.

B. Vaikai ir jaunuoliai

1. Mokyklos psichologai vaikų ir jaunuolių gerovę laiko svarbiu prioritetu. Jie vertina tėvų, mokytojų ir kitų asmenų, su kuriais vaikai yra susiję, požiūrį.
2. Mokyklos psichologai siekia užtikrinti, kad vaikai ir jaunuoliai pagal savo galimybes suprastų bet kokio vertinimo, intervencijos ar gydymo priežastis ir tikslą, skatina juos aktyviai dalyvauti darant sprendimus.
3. Prieš teikdami paslaugas, mokyklos psichologai pirmiausia siekia gauti vaikų ar jaunuolių pritarimą. Tolesnę eigą jie paaiškina, vartodami vaikui suprantamus žodžius.

C. Kolegos ir mokyklos personalas

1. Mokyklos psichologai stengiasi kurti bendradarbiavimu grindžiamus santykius su mokyklos personalu ir kitais kolegomis. Mokyklose, ugdymo aplinkoje, kitose įstaigose ir bendruomenėje jie jaučia poreikį veikti kaip komandos nariai.

2. Mokyklos psichologui sužinojus apie galimą neetišką kito psichologo veiklą, jis stengiasi šį klausimą išspręsti neformaliai, konstruktyviu būdu atkreipdamas kolegos dėmesį į nerimą keliantį elgesį. Jei tokios neformalios pastangos neatneša rezultatų, mokyklos psichologas turi imtis žingsnių, kad neetiškas elgesys būtų sustabdytas. Esant galimybei, turi būti vadovaujamasi ISPA procedūromis arba procedūromis, kurias yra numaciusi vietinė mokyklos psichologų ar psichologų asociacija.

D. Tarpprofesinis bendradarbiavimas

1. Mokyklos psichologai siekia kurti bendradarbiavimu grindžiamus darbinius santykius su kitais specialistais, sprendimų priėmėjais, politikos formuotojais.
2. Mokyklos psichologai siekia užtikrinti informacijos, teikiamos specialistams, kurie turi teisę žinoti, konfidencialumą ir integralumą.
3. Mokyklos psichologai suvokia kitų specialistų profesines ir asmenines kompetencijas, tų kompetencijų ribas, todėl jų paslaugomis naudojasi vadovaudamiesi šiuo žinojimu.
4. Mokyklos psichologai klientus pas kitus specialistus nukreipia pagrįstai.
5. Mokyklos psichologai turėtų vengti siūlyti profesines paslaugas asmeniui, kuris panašias paslaugas gauna pas kitą specialistą, išskyrus tuos atvejus, kai susitariama su kitu specialistu arba kai klientas nutraukia santykius su juo. Tačiau tokios „dvigubos paslaugos“ gali būti teikiamos tais atvejais, kai to reikalauja teisės aktai arba toks yra aukštesnės valdžios sprendimas. Tais atvejais, kai kelios paslaugos teikiamos vienu metu, mokyklos psichologas turi užtikrinti, kad bus siekiama atskirų individualių tikslų.
6. Mokyklos psichologai teikia įrodymais pagrįstas rekomendacijas, informuotus sprendimus priima apsvarstę ir įvertinę situaciją.
7. Mokyklos psichologai stabdo savo profesinę veiklą, kai dėl fizinės ar psichologinės būklės sutrinka jų gebėjimas profesionaliai vertinti, padėti, iškilus grėsmei pakenkti kitam. Suvokus turint problemų, kurios gali padaryti įtaką jų kompetencijai, jie kreipiasi profesinės pagalbos, kad sužinotų, ar jie turėtų apriboti, sustabdyti ar net nutraukti savo profesinę veiklą.

II. Vertinimas

- A. Mokyklos psichologai testus ir kitus vertinimo instrumentus naudoja tik tinkamai pasiruošę, turėdami reikalingą kvalifikaciją. Jie naudoja juos tik taip ir tuo tikslu, dėl kurio instrumentai sukurti ir numatyti. Vertinimo metu psichologai apsiriboja tik tomis procedūromis, kurios, kaip tikimasi, suteiks tinkamos informacijos apie vertinamo vaiko ar jaunuolio kompetencijas, situaciją ar psichinę sveikatą.
- B. Mokyklos psichologai standartizuotus testus naudoja vadovaudamiesi instrukcijomis, siekdami gauti pamatuotus rezultatus. Pasikeitus testo taikymo procedūrai ar kilus abejonėms dėl testo pagrįstumo, tai reikia paminėti vertinimo ataskaitoje, pridėjus komentarą, kaip tai gali turėti įtakos rezultatams.
- C. Mokyklos psichologai stengiasi testų medžiagą laikyti kuo integraliau, kuo saugesnėje aplinkoje (pavyzdžiui, instrukcijos, instrumentai, protokolai, testo klausimai ir testo medžiaga), užtikrina, kad prie jos neprieitų nekvalifikuoti asmenys.
- D. Mokyklos psichologai testus interpretuoja atsižvelgdami į jų normų tinkamumą ar vadovaudamiesi kitais iš anksto sutartais standartais, taip pat patikimumo ir validumo kriterijais, taikytiniais tais tikslais, kurių siekiama.
- E. Mokyklos psichologai išlieka budrūs, jie užtikrina, kad vertinimo duomenys būtų naudojami arba interpretuojami tinkamai.

- F. Mokyklos psichologai prisiima atsakomybę už taikomus vertinimo metodus, gali argumentuotai pagrįsti jų taikymą.
- G. Mokyklos psichologai nepritaria tam, kad psichologinius instrumentus naudotų netinkamai pasirengę ar nekvalifikuoti asmenys.
- H. Naudodami kitose šalyse sukurtus testus, mokyklos psichologai skatina ir, esant galimybei, patys dalyvauja tyrimuose, kuriais siekiama tinkamo testo pritaikymo; taip siekiama užtikrinti, kad, vadovaujantis profesionaliais testų kūrimo standartais, būtų sukurtos tinkamos normos, patvirtintas testo validumas.
- I. Mokyklos psichologai praneša apie vertinimo trūkumus tais atvejais, kai jie atsiranda taikant testus, sukurtus asmenims ar jų grupėms, su kuriais mokyklos psichologai nedirba, ar siekiant kitų įvertinimo tikslų. Esant galimybei, psichologai vengia taikyti tokius instrumentus.
- J. Ataskaitos rašomos taip, kad jose atsispindėtų šio Kodekso etiniai principai: mokyklos psichologai vengia padaryti žalos, vertinimo rezultatus pateikia kompetentingai, sąžiningai ir atsakingai, gerbdami žmogaus teises ir orumą.
- K. Stipriųjų savybių ir vidinių išteklių turėjimas yra ypatingai svarbūs siekiant pozityvios jaunų žmonių raidos. Juos vertinant turėtų būti atkreiptas ne mažesnis dėmesys nei į trūkumus ar sunkumus.

III. Tyrimai

A. Bendrosios gairės

- 1. Mokyklos psichologai įsitraukia ar remia tyrimus, kurie prisideda prie švietimo, psichologijos mokslo ir praktikos tobulinimo.
- 2. Mokyklos psichologai išlaiko aukštą profesinės kompetencijos lygį, tyrimo imasi tik įgiję reikalingų praktinių įgūdžių, žinių.
- 3. Atliekant tyrimą, mokyklos psichologai siekia neturėti išankstinių nuostatų.
- 4. Mokyklos psichologai informuoja vaikus, jaunuolius ir jų tėvus apie tyrimo pobūdį, tikslą.
- 5. Mokyklos psichologai tyrime dalyvaujančių vaikų tėvų sutikimą dalyvauti tyrimo veiklose gauna vadovaudamiesi savo įstaigos, profesiniais, etiniais ir teisiniais reglamentais.
- 6. Mokyklos psichologai vaikų ir jaunuolių sutikimą dalyvauti tyrimo projekte gauna vadovaudamiesi savo įstaigos, profesiniais, etiniais ir teisiniais reglamentais.
- 7. Mokyklos psichologai gerbia tiriamojo teisę atsisakyti dalyvauti tyrime ar pasitraukti iš jo bet kuriuo metu. Tėvai gali atsisakyti dalyvauti tyrime vaiko vardu.
- 8. Mokyklos psichologai siekia užtikrinti, kad tyrime dalyvaujantys vaikai ir jaunuoliai nepatirs psichinės ar fizinės žalos.
- 9. Mokyklos psichologai užtikrina savo publikuojamų tyrimų rezultatų tikslumą, įvardija gautų rezultatų trūkumus.
- 10. Paprašyti, mokyklos psichologai praneša apie savo tyrimo rezultatus visoms tyrime dalyvavusioms pusėms.
- 11. Mokyklos psichologai pripažįsta autorystę tų asmenų, kurie dalyvavo atliekant tyrimą. Nurodant pagrindinį autorių ir kitus prie tyrimo prisidėjusius asmenis, turi būti tiksliai įvardytas kiekvieno jų mokslinis ar profesinis indėlis, nepaisant sąlyginio jų statuso. Vien konkrečioje organizacijoje turimas statusas, pavyzdžiui, departamento vadovas, nepateisina autorystės suteikimo. Nežymus indėlis atliekant tyrimą ar

rašant straipsnį yra įvardijamas atitinkamai, pavyzdžiui, išnašose arba įvadinėje dalyje. Išskyrus ypatingas aplinkybes, kai straipsnis iš esmės yra paremtas studento daktaro disertacija, studentas turi būti minimas kaip pagrindinis straipsnio autorius šalia kitų bendraautorių. Mokslo vadovai straipsnio autorystės klausimą su studentu aptaria kuo anksčiau, esant galimybei, tyrimo ir straipsnio rengimo metu.

12. Mokyklos psichologai siekia kurti ir išlaikyti produktyvius santykius su asmenimis ir organizacijomis, kurie dalyvauja tyrimo veiklose.

13. Mokyklos psichologai gerbia studento ir/ar mokinio teises, siekia apsaugoti tyrimo veiklose dalyvaujančių asmenų gerovę ir orumą.

14. Mokyklos psichologai siekia praturtinti ir suteikti naudos tyrimo veiklose dalyvaujantiems asmenims, priimančioms institucijoms ir/ar bendruomenėms.

15. Mokyklos psichologai apie savo atliekamo tyrimo veiklą galimas nenumatytas neigiamas pasekmes praneša visiems tyrimo dalyviams, siekia jų išvengti.

16. Mokyklos psichologai atlieka tyrimus, vadovaudamiesi tarptautiniais ar kitais pripažintais universiteto, institucijos ar profesiniais tyrimo standartais.

B. Tarpkultūriniai ir tarptautiniai tyrimai

1. Tarpkultūrinius ir tarptautinius tyrimus atliekantys mokyklos psichologai vadovaujasi savo profesinių asociacijų etikos kodeksu, laikosi tos šalies, kurioje atlieka tyrimus, teisiųjų reikalavimų.

2. Mokyklos psichologai rodo pagarbą juos priimančiai kultūrai, vengdami veiksmų, kurie žžeistų kultūrinius lūkesčius ar atskleistų neigiamas nuostatas tiriamos kultūros atžvilgiu tyrimo metu arba dalijantis tyrimo rezultatais.

3. Tarptautinį tyrimą vykdantys mokyklos psichologai yra susipažinę su tarpkultūrine metodologija, išmano tiriamos aplinkos kultūrinį kontekstą. Jas pritaikę, jie pasirenka jiems labiausiai tinkamas priemones, ypač tais atvejais, kai tos priemonės bus naudojamos darant tarpkultūrinius palyginimus, interpretuojant kultūrinius skirtumus.



Patvirtinta ISPA Generalinėje asamblėjoje³
1991 m. liepos 27 d. Braga, Portugalija

Pataisymai patvirtinti ISPA Generalinėje asamblėjoje
2011 m. liepos 22 d. Veloras, Tamilnadu, Indija
2021 m. liepos 15 d. Nikosija, Kipras

¹ Į lietuvių kalbą išvertė Alina Martinkutė-Vorobej, redagavo Lietuvos psichologų sąjungos Edukacinės psichologijos komitetas ir Dalia Cidzikaitė. Pirmenybė teikiama originaliam dokumentui anglų kalba. Jį galima parsisiųsti čia: www.ispaweb.org > About ISPA > ISPA Publications > ISPA Code of Ethics.

² Šiame dokumente sąvoka „tėvai“ apibrėžia biologinius tėvus, įtėvius ir globėjus.

³ ISPA Etikos kodeksas buvo sukurtas, pataisymai padaryti, remiantis įvairių asociacijų etikos standartais: International Union of Psychological Science (IUPsyS), the European Federation of Psychologists' Associations (EFPA), the American Psychological Association (APA), the British Psychological Society (BPS), the Canadian Psychological Association (CPA), the National Association of School Psychologists (NASP), the Psychological Society of Ireland (PSI), and the Swiss Federation of Psychologists (FSP).